ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು ಅವರ 'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದೀಯ ಮರುರೂಪೀಕರಣ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಸ್ತುತತೆ

ನಾಗೇಶ್ ಎನ್.*

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.24338364

ABSTRACT

ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಕಲ್ಪನಾಲೋಕದ ರಂಜನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಮಗುವಿನ ಅರಿವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞೆ ಡಾ. ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು ಅವರ 'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವು ಜಾಗತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ಸ್ಲೀಪಿಂಗ್ ಬ್ಯೂಟಿ' (Sleeping Beauty) ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಜಾನಪದ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಈ ಲೇಖನವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾಟಕದೊಳಗೆ ನಾಟಕ' ರಂಗತಂತ್ರದ ಮೂಲಕ ನೈಜ ಮಕ್ಕಳ ಆಟ ತುಂಟಾಟಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಈ ಕೃತಿಯು, ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಷಿಕ ಸೊಗಡು, ಕಿನ್ನರಿಯರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನದ ರಂಗತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮೇಳೈಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಡಳಿತ, ನೇಕಾರರ ಬವಣೆ, ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಜಡತ್ವ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಾಂತರಗಳಂತಹ ಗಂಭೀರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪರಿ ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಈ ನಾಟಕವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಕಥೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಸಮಾಜದ ಜಡತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ 'ನಿದ್ರೆ'ಯಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ತಾತ್ವಿಕ ಅರಿವಿನ 'ಎಚ್ಚರ'ದೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಮಹತ್ವದ ರೂಪಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಲೇಖನವು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

KEYWORDS: ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ರಂಗಭೂಮಿ, ನಿದ್ರಾನಗರಿ, ನಾಟಕದೊಳಗೆ

* **ಡಾ. ನಾಗೇಶ್ ಎನ್.**. ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ವಿಜಯನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.

'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಧಾನ ರಚನಾತ್ಮಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವ 'ಮೆಟಾ–ಥಿಯೇಟರ್' ಅಥವಾ 'ನಾಟಕದೊಳಗೆ ನಾಟಕ' ತಂತ್ರ. ನಾಟಕವು ಯಾವುದೇ ರಾಯಲ್ ಆಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅಥವಾ ಭವ್ಯ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಿಗೆ ಮುಗ್ಧ ಮಕ್ಕಳ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬೀದಿಆಟಗಳಿಂದ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಾಮುಚ್ಚಾಲೆ, "ಎಲ್.ಒ.ಎನ್.ಡಿ.ಎನ್ ಲಂಡನ್" ಆಟ, ಟೀಚರ್ ಆಟ, ಮುಟ್ಟಾಟಗಳ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳು ಪರಸ್ಪರ ಕಾಲೆಳೆಯುವುದು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ರೇಗಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳು 'ಟೀಚರ್ ಆಟ' ಆಡಲು ಮುಂದಾದಾಗ, "ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಟೀಚರ್‌ನ ಪಾಠ ಕೇಳಿಕೇಳಿ ತಲೆಚಿಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದೆ ಮಾರಾಯಾ, ಇನ್ನು ಈ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪಾಠ ಕೇಳಿ ಮಂಡೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿಕೆ ಗ್ರಾಚಾರ ಹಿಡಿದಿದೆಯಾ?"[1] ಎನ್ನುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಇಂದಿನ ಒತ್ತಡದ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ನೀಡುವ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಆಟಗಳಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶಾಲಾ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಆಡಿದ್ದ 'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ನಾಟಕವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಆಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ (ಕಡ್ಡಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ರಾಜನ ಪಾತ್ರ, ಅಳು ಮುಂಜಿ ಸಹನಾಗೆ ರಾಣಿಯ ಪಾತ್ರ) ಮಕ್ಕಳ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು, ಅವರ ಮುಗ್ಧ ಹಠಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಜೀವಂತವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನೈಜ ಜಗತ್ತಿನ ಮಕ್ಕಳೇ ಪ್ರಾಚೀನ 'ಕೀರ್ತಿನಗರ'ದ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿ, ರಾಜ–ರಾಣಿಯರಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಅತ್ಯಂತ ಅನನ್ಯವಾದುದು.

ಯೂರೋಪಿಯನ್ ಮೂಲದ 'ಸ್ಲೀಪಿಂಗ್ ಬ್ಯೂಟಿ' ಕಥೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ, ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಕಥೆಯ 'ಫೇರಿ'ಗಳು (Fairies) ಇಲ್ಲಿ 'ಕಿನ್ನರಿಯರು' ಆಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ರಾಜ–ರಾಣಿಯರು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಮುನಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ 'ಕಿನ್ನರಿಪೂಜೆ' ನಡೆಸುವುದು ನಮ್ಮ ದೇಶಿಯ ಆಚರಣಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಚೆಂಡೆಯ ನಾದ, ಒಡ್ಡೋಲಗ, ಭಾಗವತಿಕೆಯ ಧಾಟಿಯ ಪ್ರವೇಶಗಳು, ಸೂತ್ರಧಾರರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ದೇಶಿಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸತ್ವವನ್ನು ತುಂಬಿವೆ. ರಾಜಕುಮಾರಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ನಂತರ, ಆಕೆಗೆ ಕೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿ ತಾಗದಿರಲೆಂದು ಮುದುಕಿ ಹೇಳುವ ಕಾವ್ಯಮಯ ಸಾಲುಗಳು ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಸೊಗಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ:

''ಕಾಗೆಕಣ್ಣು ನರಿಕಣ್ಣು ನಾಯಿಕಣ್ಣು
ಮಂಗನಕಣ್ಣು ಬೆಕ್ಕಿನಕಣ್ಣು!
ಕೋಳಿಕಣ್ಣು ಕೆಂಗಣ್ಣು ಮದ್ರಾಸ್ಕಣ್ಣು...
ಗೂಬೆಕಣ್ಣು ಮಾಟಗಾತಿಯ ಕಣ್ಣು!
ಎಲ್ಲ ಕೆಟ್ಟ ಹದ್ದಿನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೂ ಮಣ್ಣು ಬೀಳಲಿ...''[2]

ಈ ಮಾತುಗಳು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಾಸ್ತವಿಕ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಜೀವಂತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳು ಕೇವಲ ಏಕಮುಖಿಯಾಗಿರದೆ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆಯೇ ಮಾಟಗಾತಿ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಸಿ.ಐ.ಡಿ ಕಾಗೆ 'ಕಾಕಿ'ಯ ಜೋಡಿ. ಈ ಮಾಟಗಾತಿ ಕೇವಲ ಪುರಾಣದ ರಾಕ್ಷಸಿಯಲ್ಲ; ಆಕೆ ಆಧುನಿಕ ಜೀವನಶೈಲಿಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವಳು. ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದು ('What a surprise', 'Five minutes', 'Cotton', 'Promotion letter', 'White Crow'), ಕಿವಿಗೆ ಹತ್ತಿ ತುರುಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ತನ್ನನ್ನು 'ಮಮ್ಮಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕಾಗೆಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವುದು ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಕಿಕಾಗೆಯ ಪಾತ್ರವಂತೂ 'ಸಂಬಳ', 'ಇನ್ಕ್ರಿಮೆಂಟ್', 'ಪೋಸ್ಟ್‌ಮ್ಯಾನ್ ವಿಳಾಸ ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದು', 'ಕೊರಿಯರ್ ಮಿಸ್ಸಿಂಗ್' ಮುಂತಾದ ಆಧುನಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಹುಣ್ಣಾಗುವಂತೆ ನಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಲ್ಲಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಕರುಣೆಯ ಸಾಕಾರಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅರಮನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಮತ್ತು ಕಾವಲುಪಡೆಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಹಾತೊರೆಯುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋಭಾವದ ಹುಡುಗಿ. ಹದಿನಾರನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಅರಮನೆಯ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ಹೊರಡುವ ಆಕೆಯ ತವಕವು ಹದಿಹರೆಯದ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ದುಃಖ, ನಂತರ ಶಾಪದ ಆತಂಕದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚರಕಗಳನ್ನೇ ಸುಡುವ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಅರಸ ಅರಸಿಯರ ಮನೋಸ್ಥಿತಿಯು ಅತಿಯಾದ ಪುತ್ರಿ ವ್ಯಾಮೋಹ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಯ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಶೌರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಿನ್ನರಿಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ಮಾಯಾ ಖಡ್ಗ ಮತ್ತು ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮುಳ್ಳಿನ ಕಾಡನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಬರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಪಾತ್ರ.

'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಡಂಬನೆಗಳು ಹಿರಿಯರನ್ನೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತವೆ. ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ಚರಕದ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಬಾರದೆಂಬ ಒಂದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸಮಸ್ತ ಚರಕಗಳನ್ನು ಸುಡಲು ರಾಜ ಆದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯುವ ನೇಕಾರ, ''ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ವೃತ್ತಿಗೇ ಕಲ್ಲು ಬಿತ್ತು. ಹ್ಯಾಗೆ ಬದುಕಲಿ?''[3] ಎಂದು ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತು ಕೂರತ್ತಾನೆ. ಆಳುವ ವರ್ಗವು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ

ಅವಿವೇಕದ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಕನ್ನಡಿ. ನಾಟಕದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಟಗಾತಿಯ ಶಕ್ತಿ ಕುಂದಿ ಆಕೆ ಸಾಯುವ ಹಂತ ತಲುಪಿದಾಗ, ಆಕೆಯ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಕಿಕಾಗೆಯು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕ ತಪರಾಕಿಯಾಗಿದೆ:

"ನಿಂಗೇನು ಸ್ವಯಂ ಇಲ್ವನಾ? ನೀನು ಸತ್ತರೆ ಸಾಯಿ. ನಾನು ಬದುಕಬೇಕು... ನಾನಿನ್ನು ಬೇರೆ ಪಕ್ಷ ಸೇರುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆಪರೇಷನ್ ವಿಮಲ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಸಾಯಿ!"[4] 'ಆಪರೇಷನ್ ಕಮಲ'ದಂತಹ ಸಮಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಡಂಬಿಸಿರುವುದು ನಾಟಕಕಾರ್ತಿಯ ಜಾಗರೂಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅರಮನೆಯ ಒಳಾಂಗಣವನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಸಖಿ ಚಂಪಾ ಹೇಳುವ, "ದಿನಾ ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ಒಬ್ಬರು ದೊಡ್ಡ ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಕುಂಡೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ ತನ್ನ ಮಣಭಾರದ ಬೊಜ್ಜು ದೇಹವನ್ನು ಇದರ ಮೇಲೆ ಚಾಚಿ ಗೊರಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುರ್ಚಿಗಾಗಿ ದಿನಾ ಹೋರಾಟ"[5] ಎಂಬ ಮಾತು ಸರ್ಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳ ಸೋಮಾರಿತನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ದಾಹವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗವು ಬಹುಸ್ತರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ನಾಟಕದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುನಾಡಿನ ಕನ್ನಡದ ದೇಶಿಯತೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಏತ್ಪೊರ್ತುಂಬೆ', 'ಮಿತ್ತೂಲ ಕಕ್ಕೆ', 'ಮರ್ಲೊ', 'ಪನ್ನಿಕೋಚಿ', 'ದಿಗ್ದಿಮ್ಮಿ', 'ತಟ್ಟಂ ಪಿರ ತಟ್ಟಂ' ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ಹಾಗೂ ಉಡುಪಿ–ಕುಂದಾಪುರ ಪರಿಸರದ ಆಡುಮಾತಿನ ಗತ್ತು ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವಂತಿಕೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ. ನಾಟಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ಬರುವ ಹಾಡುಗಳು ಕೇವಲ ಕಾಲಕ್ಷೇಪಕ್ಕಾಗಿರದೆ, ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿವೆ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ "ಮಲ್ಲಿಗೇ ಕುವರಿ ಮಲ್ಲಿಗೇ ಎಲ್ಲಿಗೇ... ಮೆಲ್ಲಗೇ ನಡೆದಳು ಮಲ್ಲಿಗೇ"[6] ಹಾಡು ರಂಗದ ಗತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದರೆ, ನಿದ್ರಾದೇವಿಯ ಪ್ರವೇಶದ ಸಂದರ್ಭದ "ನಿದ್ರಾದೇವಿ ಬಂದಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಕಣ್ಣುಕಣ್ಣುಗಳ ಮನಸುಮನಸುಗಳ ಒಳಗೆಲ್ಲಾ ಆವರಿಸಿ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮಾಡಿ..."[7] ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳು ಇಡೀ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧವಾಗಿಸುತ್ತವೆ.

ನಾಟಕದ ಆಳದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ ಮತ್ತು ಎಚ್ಚರ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ರೂಪಕಗಳಿವೆ. ಇಡೀ ಕೀರ್ತಿನಗರವೇ ನಿದ್ರೆಗೆ ಜಾರುವುದು ಕೇವಲ ಶಾಪದ ಪರಿಣಾಮವಲ್ಲ; ಅದು ಸಮಾಜದ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ, ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನತೆ ಮತ್ತು ಜಡತೆಯ ಸಂಕೇತ. ಮನುಷ್ಯರು ಜೀವಂತ ಹೆಣಗಳಂತೆ ನಿದ್ರಿಸುವುದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಗಿತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾಟಗಾತಿ ಸಾಯುವಾಗ, "ನಾನು ಸತ್ತರೂ ಜೀವಿಗಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದ್ದೇನೆ"[8] ಎಂದು ಅಹಂಕಾರ ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕಿನ್ನರಿಯರು ರಂಗದ ಮರೆಯಿಂದ ನುಡಿಯುವ ಮಾತುಗಳು

ನಾಟಕದ ತಾತ್ವಿಕ ತಿರುಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ: "ನೀನು ಬಿತ್ತಿದ ಕತ್ತಲೆಯ ಬೀಜಗಳು ನಮ್ಮ ಬೆಳಕಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆಯೊಡೆಯಲಾರವು, ಏಕೆಂದರೆ ನಿದ್ದೆ ಕಳೆದು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಜನರು... ಹೃದಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುವ ಬೆಳಕಿನ ಬೀಜಗಳು ಬೆಳಕನ್ನೇ ಹೀರಿ ಬೆಳಕಿನ ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ."[9] ಇಲ್ಲಿ 'ನಿದ್ರಾನಗರಿ'ಯು ಅಂತಿಮವಾಗಿ 'ಎಚ್ಚರನಗರಿ'ಯಾಗಿ, ಅರಿವಿನ ಮಹಾಪೂರವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು

ರಂಗಭೂಮಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ನಾಟಕವು ಅಪಾರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಆಸ್ಥಾನ, ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಸೊಳ್ಳೆಗಳು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ನಿದ್ದೆಗೆ ಜಾರುವ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಮೈಮ್ ಮತ್ತು ಸಮೂಹ ನೃತ್ಯದ ಅದ್ಭುತ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಾಗೆ, ಮಾಟಗಾತಿ, ಕಿನ್ನರಿಯರು, ಡ್ರ್ಯಾಗನ್ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುಖವಾಡಗಳ ಕೌತುಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂತ್ರಧಾರರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಹೀಗೂ ಉಂಟೇ?"[10] ಎಂದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ದಿಬ್ಬಣದ ಊಟಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುವುದು ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ನಡುವಿನ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಒಡೆದು ಸಾಮೂಹಿಕ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು ಅವರ 'ನಿದ್ರಾನಗರಿ' ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕವು ಕೇವಲ ಒಂದು ಶಿಶು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ, ಬಹುರೂಪಿ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ರಂಗಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಜಾನಪದ, ದೇಶೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಕರಾವಳಿಯ ಭಾಷಾ ಸೊಗಡಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿದ ರೀತಿ ಶ್ಲಾಘನೀಯ.

ಹಾಸ್ಯ, ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಡಂಬನೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರಂಗದ ಅರಿವಿನ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಳೈಸಿದ ಈ ನಾಟಕವು, ಸಮಾಜವು ಜಡತೆಯ 'ನಿದ್ರೆ'ಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ 'ಎಚ್ಚರ'ದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಗಂಭೀರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ದಾಟಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ಕುಂಜಿಬೆಟ್ಟು, (2019), ಮಕ್ಕಳ 5 ನಾಟಕಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಎಸ್.ಎಲ್.ಎನ್. ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್, ಪು.ಸಂ. 5
2. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 21
3. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 34
4. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 62
5. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 41
6. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 39
7. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 45
8. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 63
9. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 63
10. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 65

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಕೆ.ವಿ., (2000), ರಂಗ ಚಿಂತನೆ, ಹೆಗ್ಗೋಡು: ನೀನಾಸಂ ಪ್ರಕಾಶನ.
2. ಪ್ರಸನ್ನ, (2005), ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿ: ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನ.
3. ವಿಜಯಾ, (2012), ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂವೇದನೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ.